

APLISCIEMS

Associació per l'Impuls dels Supermercats Cooperatius i Mercal Social

Cap a supermercats cooperatius més sostenibles

recull d'eines, recursos i bones pràctiques per generar menys residus

ABRIL, 2021

amb la col·laboració de:

Barcelona
Capital Mundial
de l'Alimentació
Sostenible 2021

agraïm el suport de::

autors: APLISCIEMS; contacte: hola@foodcoopbcn.cat

designed by frimufilms / Freepik

APLISCIEMS

Associació per l'Impuls dels Supermercats Cooperatius i Mercal Social

CONSIDERACIONS DE LA GUIA

recull d'eines, recursos i bones pràctiques per generar menys residus

- Aquest treball ha estat realitzat per APLISCIEMS, l'Associació per l'Impuls de Supermercats Cooperatius i Mercat Social, amb seu a Barcelona.
- Per contribuir a la missió de l'associació, que és la d'impulsar i facilitar la creació de supermercats cooperatius i participatius, APLISCIEMS ha fet aquest estudi amb el suport econòmic de l'Ajuntament de Barcelona a través d'una subvenció.
- L'objectiu és posar a disposició dels supermercats cooperatius i participatius existents, o d'aquells que s'estan gestant, així com de botigues o supermercats no cooperatius, un conjunt de pràctiques que contribueixin a la prevenció i/o la reducció dels residus, tant en el mateix supermercat com en etapes anteriors de la cadena de subministrament. Així, les entitats interessades disposen de més informació per contribuir a l'estratègia residu zero i contrarestar la crisi climàtica.
- APLISCIEMS ha realitzat aquesta feina per a aplicar els coneixements obtinguts en el pla operatiu de la creació del supermercat cooperatiu i participatiu FoodCoop BCN.
- El treball de camp s'ha realitzat durant els mesos de setembre 2020 - març 2021.
- S'han recopilat pràctiques existents i aplicades en supermercats, botigues o mercats, durant el treball de camp.
- S'han entrevistat representants de 15 entitats, tant a nivell estatal com internacional, i algunes d'elles s'han visitat en persona.

- Autora principal de la guia: Nikoletta Theodorini.
- Publicació de la "Guia: Cap a supermercats cooperatius més sostenibles"; abril 2021

APLISCIEMS

Associació per l'Impuls dels Supermercats Cooperatius i Mercal Social

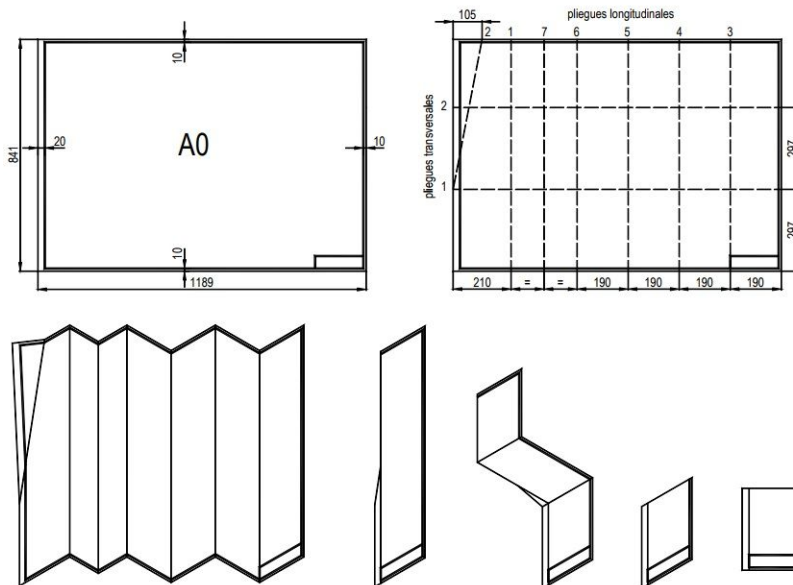
Per realitzar la guia hem entrevistat a 15 establiments de Barcelona, Múrcia, València, Saragossa, Vitòria, Atenes, Salònica, París i Nova York.

guia

format

contingut

llegenda de colors

logística inversa
prioritzar venda **a granel**
i els productes envasats en vidre.
utilitzar envasos reutilitzables / retornables

prioritzar productes
locals, de temporada
i agroecològics

mantenir els envasos necessaris
(seguretat alimentària, que allarguin
la vida dels aliments i productes)

incentius residu zero

oferir alternatives **reutilitzables**
als productes d'un sol ús

cadena alimentària

les decisions en la gestió dels supermercats afecten la generació de residus, pèrdues i malbaratament d'aliments, en totes les baules de la cadena de subministrament d'aliments i productes, ja que estan interrelacionades.

planificar la producció amb les productores segons les vendes del (o dels) supermercats:

- pot ajudar a reduir les pèrdues al camp i evitar la sobreproducció de certs tipus de cultius.
- pot ajudar les productores a dependre menys de les fluctuacions de mercat.
- pot ajudar les productores a diversificar la seva producció i organitzar-se amb altres productores per cultivar l'assortiment de productes de temporada que es venguin en el/els supermercats.
- fomenta una relació més directa i democràtica, que atorga més valor i poder de decisió a productors i consumidors, pel que fa als preus, traçabilitat i aliments produïts i consumits.
- pot ajudar a realitzar logística inversa, per exemple, amb caixes reutilitzables i amb el trajecte d'anada ple d'aliments i el de tornada amb residus orgànics que seran compostats o retornats a la terra com a adob.
- pagar preus justos als productors perquè puguin guanyar-se la vida, els surti a compte econòmicament collir i, per tant, es prevenen les pèrdues d'aliments en camp.
- finalment, arribar a un compromís de responsabilitat compartida en cas de situacions meteorològiques adverses per a la producció pot ajudar a que les productores tinguin una vida més digna i a fomentar una relació recíproca entre producció i consum, camp i ciutat.

ECOMARE SME

AMAP

PRODUCCIÓ AGRÀRIA

INDÚSTRIA AGROALIMENTÀRIA

TRANSPORT

EMBALATGE

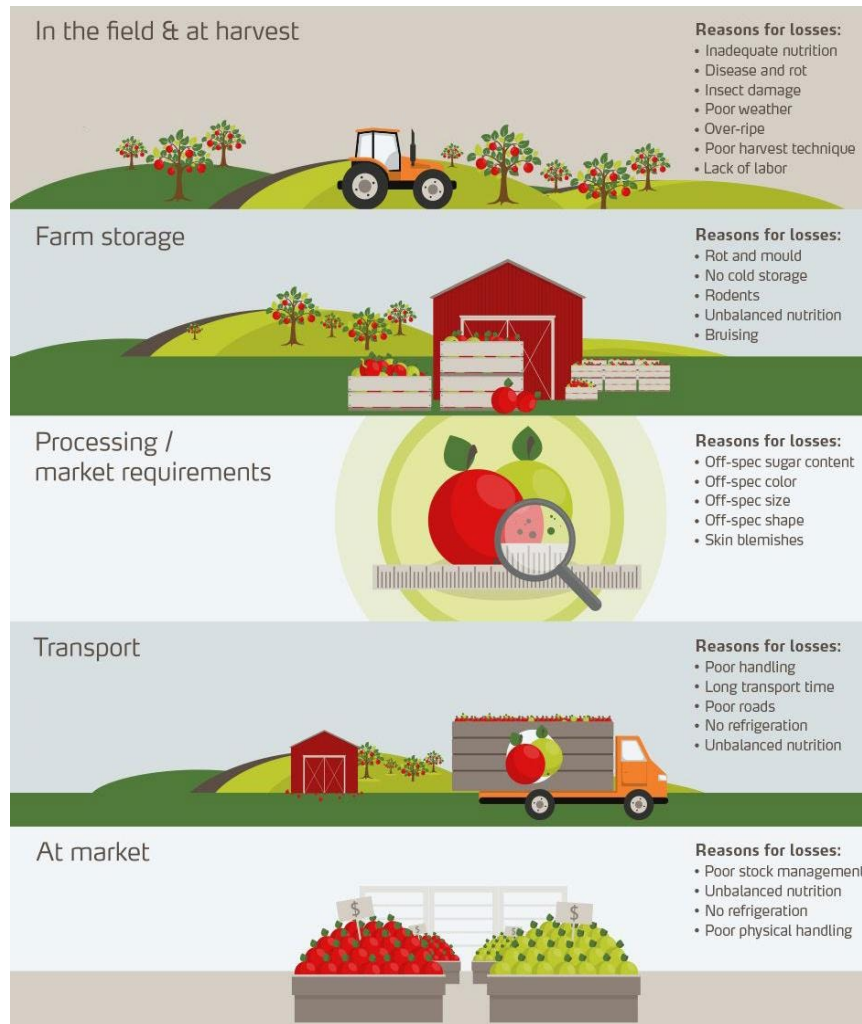
VENDA A L'ENGRÒS

VENDA AL DETALL

CONSUM

pèrdues i malbaratament de fruites i verdures

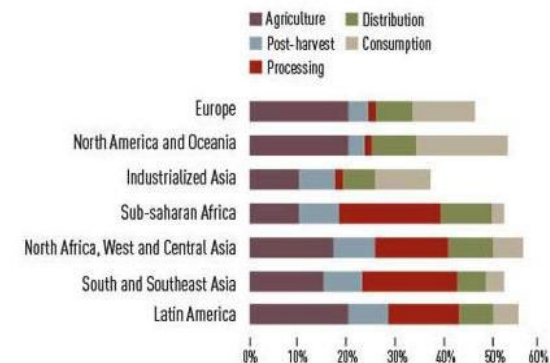
45%

FRUIT & VEGETABLES FOOD LOSSES

Along with roots and tubers, fruit and vegetables have the highest wastage rates of any food products; almost half of all the fruit and vegetables produced are wasted.

3.7 trillion apples

El 20% dels cultius agrícoles no compleixen amb els requeriments/ estàndars del mercat a causa de les seves característiques estètiques (mida, forma, color i taques a la pell) i al seu gust (menys dolces), conseqüentment no arriben als mercats. A nivell global, en total, perdem i malbaratem un 45% de les fruites i hortalisses produïdes per al consum humà (al llarg de totes les baules de la cadena alimentària, inclòs el consumidor final)

àrees de la guia

edifici, ubicació - instal·lacions,
magatzem i funcionament

proveïdors i recepció

fruites, verdures i ous

aliments freds - carn, embotits,
formatges, làctics i menjar preparat

fleca

conserves

grans - cereals, llegums, farines, pastes,
fruits secs, xocolata, espècies i cafè

aigua - natural i carbonatada

begudes - llet, begudes vegetals, suc,
refrescs, cerveses, vins i licors

higiene + neteja

caixa

repartiment

prevenint - les pèrdues i el
malbaratament alimentaris

gestió de residus

covid-19

iniciatives

edifici i ubicació

instal·lacions, magatzem i funcionament

essencial

- utilització de sistemes eficients i de qualitat
- per a la refrigeració d'aliments peribles (el que equival al 50% del consum elèctric) escollint neveres i tipus de refrigeració menys nocius per al medi ambient
 - climatització
 - il·luminació
 - ventilació

aconseguir confort tèrmic, visual i acústic

considerar energies renovables

cicle de vida dels materials emprats en la construcció / renovació

més avançat

upcycling / re-utilitzar mobiliari / materials

fomentar l'ús del transport públic

possibilitat d'aparcar bicicletes, patinets etc

Foodtopia

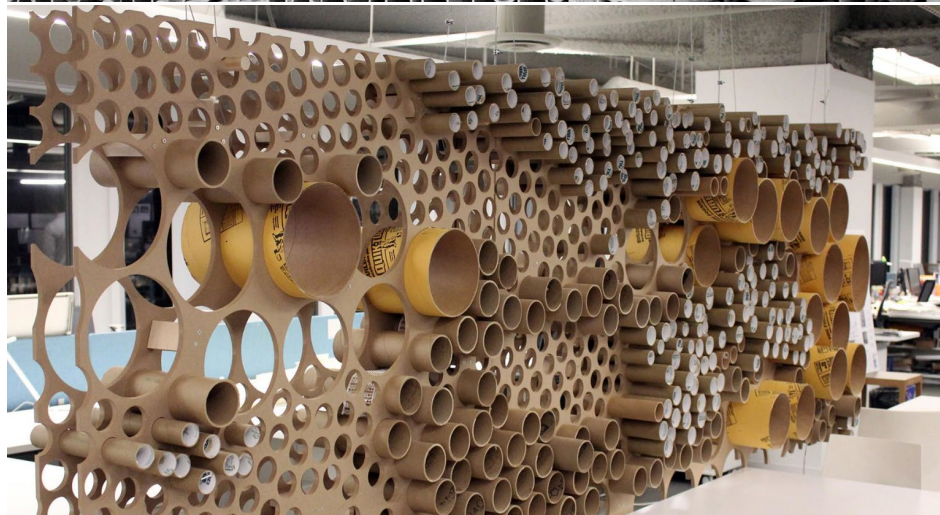
reutilitzable
o retornable

incentius
residu zero

edifici i ubicació

instal·lacions, magatzem i funcionament

upcycling / re-utilitzar mobiliari i materials

Perkins & Will Architects

reutilitzable
o retornable

incentius
residu zero

proveïdors i recepció

seleccionar productes de proximitat, de qualitat i amb el mínim embalatge possible

- reduir / eliminar l'embolcall innecessari
- mantenir només els embolcalls que allarguin la vida dels productes i prioritzar els materials compostables

comunicar / coordinar amb els proveïdors, per aconseguir el mínim nombre de transports possibles, logística compartida

transport sostenible

- vehicles elèctrics (energies renovables)

logística inversa (caixes i palots reutilitzables)

diferenciació de materials

Park Slope

reutilitzable
o retornable

incentius
residu zero

fruites, verdures i ous

essencial

organitzar comandes segons vendes i mermes dels darrers dies i temporades anteriors

protocol d'inventari una cop al dia

primer d'entrar, primer de sortir
magatzem + lineals

compra de "collita sencera"
més calibres diversos / menys estàndards estètics

venda a granel **reutilitzant caixes, bosses i oueres**

venda amb el mínim embalatge possible, només l'imprescindible, que allargui la vida dels aliments.
Prioritzar materials compostables

fomentar la compra de productes madurs amb una senyalització destacada

més avançat

proveir amb productes frescos, de temporada i de proximitat. Fomentar el consum dels menys coneguts amb receptes i/o tastos

senyalèctica amb consells d'aprofitament

Bio Alai

 reutilitzable
o retornable

 inentius
residu zero

aliments freds

carn, embotits, formatges, làctics i menjar preparat

YOUBUMERANG

essencial

organitzar les comandes segons el sistema informàtic, amb dades actualitzades, en funció de les vendes i mermes dels dies anteriors

protocol d'inventari un cop al dia

primer en entrar, primer en sortir
magatzem + lineals

venda de productes carnis amb el mínim embolcall possible

compra de l'animal sencer (empaquetat en varis formats / racions amb el mínim embolcall possible)

venda per demanda de productes peribles amb poca sortida

compra del formatge sencer (racionar i envasar amb materials compostable)

indicar data propera de consum preferent o de caducitat i fomentar el seu consum amb senyalització destacada

més avançat

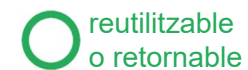
proveir amb productes de ramaderia extensiva, ecològica i de proximitat

venda a granel (embotits, formatges i làctics) en recipients propis de les sòcies o en recipients retornables

Bûmerang (Barcelona) sistema d'envasos reutilitzables per la restauració. Es retorna l'envàs en un dels punts de la seva xarxa després de 5 dies

Park Slope

reutilitzable
o retornable

incentius
residu zero

fleca

essencial

més avançat

visibilitzar als artesans que hi ha darrera del producte de qualitat i de proximitat

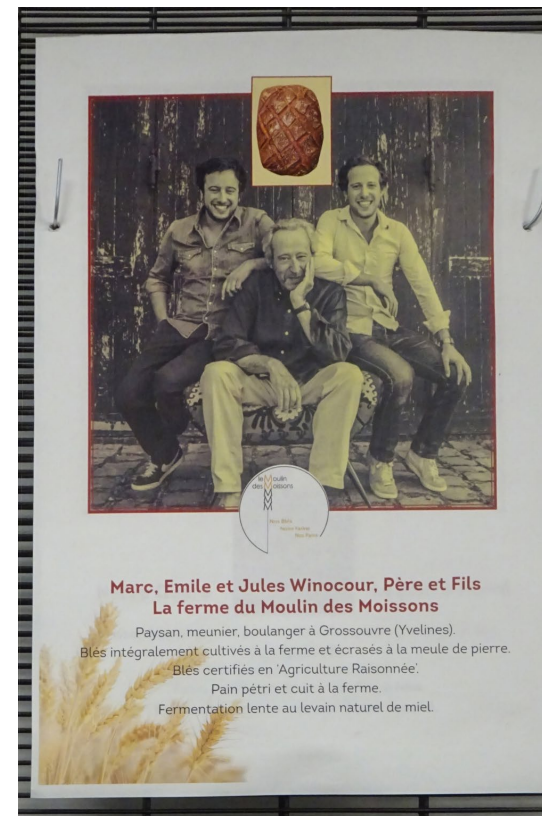
ajustar les comandes a la demanda mitjançant un programa informàtic, amb dades actualitzables, basant-se en les vendes i les mermes dels dies anteriors

protocol d'inventari dos cops al dia

venda per demanda de productes peribles amb poca sortida comercial

venda en bosses de paper sense plàstic transport en sacs de cartró

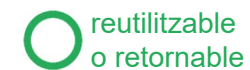
indicar el pa del dia anterior i fomentar el seu consum mitjançant senyalització destacada

Fournisseur	HEURE	Lundi	Mardi	Mercredi	Jeudi
L'Essentiel	Tourte de meule AB (300g)				
L'Essentiel	Tourte de meule AB (600g)				
L'Essentiel	1/2 Alouette AB (300g)				
L'Essentiel	Ragouette AB				
L'Essentiel	Pain de campagne AB (260g)				
L'Essentiel	Pain Seigle moulu AB (500g)				
L'Essentiel	Pain Spelta AB (250g)				
L'Essentiel	Pain integral AB (300g)				
L'Essentiel	Pain Sarrasin AB (360g)				
L'Essentiel	Pain petit epeautre AB (280g)				
L'Essentiel	Pain epeautre AB (330g)				
L'Essentiel	Flûte Bosson				

date	n° sem.	total / mois	commentaires	recep	2e jour	3e jour	recep	2e jour	3e jour	recep	2e jour	3e jour
25/11/19	sem. 48			9			14	14	1	14		
26/11/19	sem. 48			9			13	12	4	1	14	
27/11/19	sem. 48			4			11	11				12
28/11/19	sem. 48			8			23	23	4			22
29/11/19	sem. 48			20			18	14	5	5		1
30/11/19	sem. 48			8	3	3	5					
01/12/19	sem. 49			9			13	13				
02/12/19	sem. 49			9			6	6				
03/12/19	sem. 49			4			12	12				
04/12/19	sem. 49			7			24	24				
05/12/19	sem. 49			16			12	12				
				9								

La Louve

conserves

essencial

més avançat

primer d'entrar, primer de sortir
magatzem + lineals

venda en pots de vidre o amb el mínim
embalatge possible

indicar data pròxima de consum
preferent o de caducitat i fomentar el seu
consum mitjançant senyalització destacada

es im-perfect

venda en pots de vidre retornables

venda a granel de productes fets al moment
(p.ex. crema de fruits secs crus 100%, sense sucres,
ni conservants)

Obbio

reutilitzable
o retornable

incentius
residu zero

grans

cereals, llegums, farines, pastes, fruits secs, xocolata, espècies i cafè

essencial

primer d'entrar, primer de sortir magatzem + lineals

venda en pots de vidre o amb el mínim embalatge possible

indicar data pròxima de consum preferent o de caducitat i fomentar el seu consum mitjançant senyalització destacada

L'Economat Social

més avançat

venda a granel de productes sòlids en recipients propis i bosses reutilitzables

utilitzar pots hermètics per evitar las arnes

preveure l'emmagatzematge en cambres frigorífiques (farines i cereals d'esmorzar) quan hi hagi altes temperatures

Mercat municipal del Fondo, Santa Coloma de Gramenet

reutilitzable
o retornable

incentius
residu zero

aigua

natural i carbonatada

essencial

venda en ampolles de vidre

transportades en caixes reutilitzables
(logística inversa) o en capsos de cartró

La Louve

més avançat

venda a granel en ampolles reutilitzables

- aigua natural filtrada
- aigua carbonatada

filtre d'aigua, per a ús domèstic

tractament Natural de l'Agua, Tapp water

venda en ampolles o garrafes de vidre retornables

Caldes de Boí, Sant Aniol, Font D'or, Solán de cabras – aigua en ampolla de vidre (1L) retornable

Font D'or – aigua en garrafa de vidre (8L) retornable

Vichy Català, Sant Aniol – aigua amb gas en ampolla de vidre (1L) retornable

Som Alimentació

Foodtopia

reutilitzable
o retornable

incentius
residu zero

begudes

llet, begudes vegetals, suc, refrescs, cerveses, vins i licors

essencial

més avançat

venda en ampolles de vidre

transportades en caixes reutilitzables (logística inversa) o en capsos de cartró

La finestra sul cielo – bebida de avena en botella de vidrio (0,75L)

La Louve

venda a granel en ampolles transparents i reutilitzables

- llet
- orxata
- begudes vegetals
- kombucha
- cervesa
- vermut
- sidra
- vi

espremedora de suc

venda en ampolles o garrafes de vidre retornables

Letona – llet en ampolla de vidre (1L) retornable

Monvital – begudes vegetals en ampolles de vidre (1L) retornable

Moritz, Estrella Galicia, Voll Damm

– cerveses en ampolles de vidre retornables

www.rewine.cat

reutilitzable
o retornable

incentius
residu zero

higiene + neteja

essencial

venda de paper reciclat i productes sòlids (sabó, xampú i detergents), amb el mínim embalatge possible

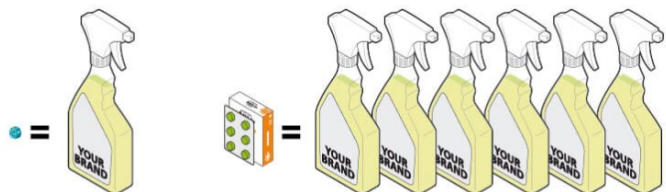
venda de **productes reutilitzables** i compostables

A Granel

CLEAN & HEALTH & ECO
BAULA*
BY-DESIGN UNIT

+90% REDUCTION

SAVINGS ON WAREHOUSING

més avançat

venda a granel de productes sòlids en recipients propis de les sòcies i bosses reutilitzables

venda a granel de productes líquids en ampolles transparents i reutilitzables

L'Economat Social

 reutilitzable
o retornable

 inentius
residu zero

caixa

essencial

utilitzar paper tèrmic lliure de BPA

venda de bosses durables i reutilitzables
(plàstic, cartró, tela i/o malla)

reutilitzar caixes de cartró dels proveïdors del mateix supermercat

reutilitzar trossos de cartró, de les capses dels productes rebuts al supermercat, per enganxar-hi les etiquetes dels productes a granel i poder llegir-les fàcilment

Rotllo tèrmic, Rotllos paper tèrmic
– paper tèrmic lliure de BPA

més avançat

incentius residu zero
(p.ex. bitllets de transport públic, serveis, subscripció i/o activitats residu zero)

tiquet digital

recipients propis (cistella, bosses i carro de la compra)

A Vecinal

Synallois

reutilitzable
o retornable

incentius
residu zero

repartiment

NOZAMA . GREEN

BICICLOT

utilitzar caixes reutilitzables / retornables

transport sostenible

- bicicletes i vehicles lliures d'emissions (elèctrics amb energies renovables)
- col·laborar amb entitats de repartiment de l'Economia Social i Solidària

essencial

Nozama Green (Barcelona)

Entregues sostenibles i **recollida d'embalatges i residus domèstics** del soci. Els materials recuperats són processats per persones en risc d'exclusió social.

Proporcionar traçabilitat, transparència i programes d'incentius de reciclatge basats en contractes intel·ligents que permetin la venda de productes de consum massiu en línia, la seva recollida després de l'ús i el seu reciclatge, al temps que proporciona als usuaris finals dades d'estalvi de CO₂ i el seguiment de quilograms recuperats de plàstic i altres envasos reciclables.

impacte social

L'Economat Social

reutilitzable
o retornable

incentius
residu zero

prevenint

les pèrdues i el malbaratament alimentari

essencial

relaxar els estàndards estètics

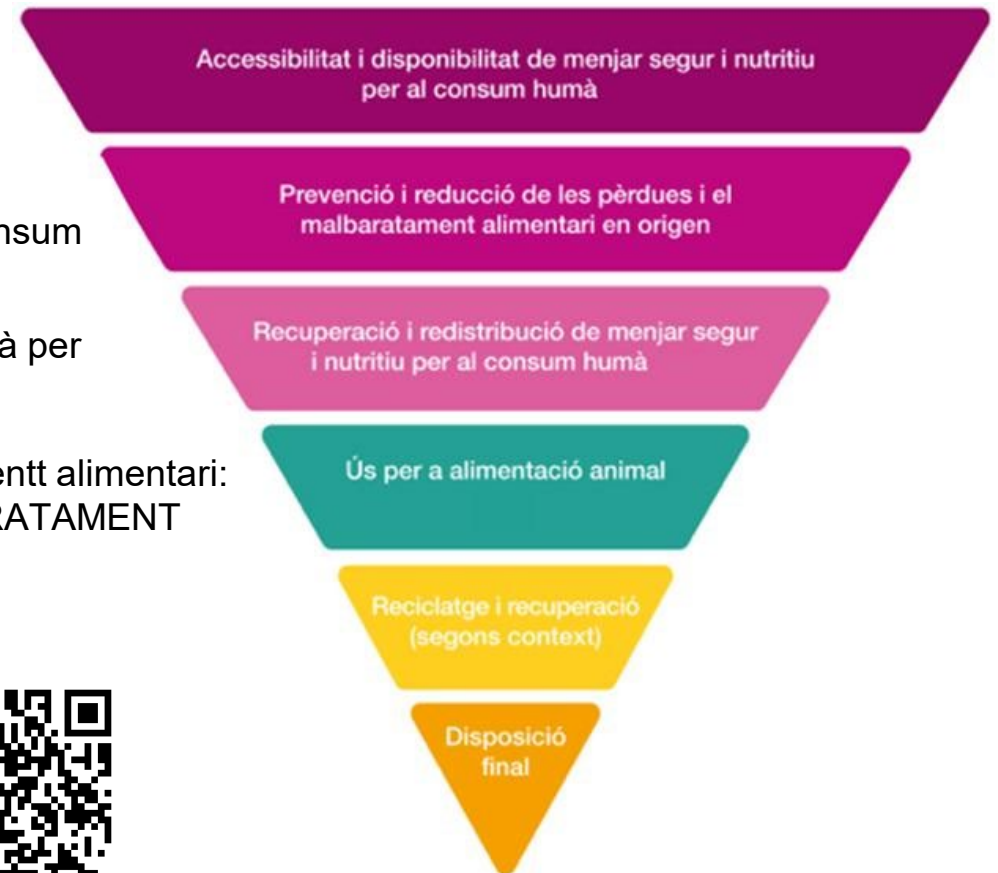
- venda directa de més diversitat de calibres i formes
- utilitzar-los en batuts i menjars preparats

promoure el consum de productes amb data propera de consum preferent o de caducitat

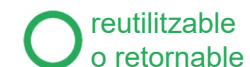
canalització només d'aliments no aptes per al consum humà per alimentar animals, produir biogàs o **fer compostatge**

eines, guies i documents per a la reducció del malbaratament alimentari:
CREAR I SEGUIR UN PLA DE PREVENCIÓ DEL MALBARATAMENT ALIMENTARI

**GUIA PER LA IMPLEMENTACIÓ D'UN
PLA DE PREVENCIÓ I REDUCCIÓ DE
LES PÈRDUES I EL MALBARATAMENT
ALIMENTARI EN LES EMPRESES
AGROALIMENTÀRIES**

Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca i Alimentació; Generalitat de Catalunya

reutilitzable
o retornable

incentius
residu zero

prevenint

les pèrdues i el malbaratament alimentaris

essencial

donació d'aliments, en bon estat però no comercialitzables, a sòcies
i a xarxes o entitats del barri

ALDI

La Louve

reutilitzable
o retornable

incentius
residu zero

prevenint

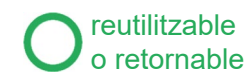
el malbaratament alimentaris

més avançat

promocionar productes frescos, de temporada i de proximitat, amb menys sortida / menys coneguts a través de receptes o tasts

L'Economat Social

reutilitzable
o retornable

incentius
residu zero

prevenint

el malbaratament alimentaris

més avançat

oferir tallers / activitats de conscienciació sobre sostenibilitat, residu zero i prevenció del malbaratament alimentari

Des)vestint aliments

ANNEX II IL·LUSTRACIONS PEL JOC DELS ALIMENTS MALBARATATS.

Generalitat de Catalunya
Departament de Salut
Secretaria de Salut Pública

IPINSAP!
Pla interdepartamental
de salut pública

ACSA

reutilitzable
o retornable

incentius
residu zero

gestió de residus

AJUNTAMENT DE
BCN: GESTIÓ DE
RESIDUS

diferenciació i separació per tipus de material,
buscador residus

acord amb empreses locals de transformació
(paper, cartró, fusta i/o plàstic reciclable)

incentius de l'ajuntament de descompte
de gestió de residus BCN, Tarjeta punts verds BCN

acord amb horts urbans del barri o entitats per a la
donació de residus orgànics, no aptes per al consum
humà ni animal, per compostatges

AbonoKm0 (Barcelona)

ús de premsa compactadora
(paper, cartró, fusta i/o plàstic reciclable)

acords amb alguns productors per a la donació de
residus orgànics no aptes per al consum humà per a
l'alimentació d'animals.

essencial

més avançat

València

reutilitzable
o retornable

incentius
residu zero

covid-19

LA OSA

essencial

comunicar mesures preventives de seguretat, neteja i protecció

les reunions de benvinguda de noves sòcies passen a ser en línia

ús de gel hidroalcohòlic amb dispensador recarregable, en comptes de guants o productes d'un sol ús

facilitar que sòcies facin la compra d'altres sòcies amb menor possibilitat de mobilitat

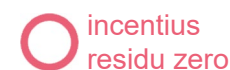
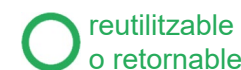
seguir un protocol establert de desinfecció mitjançant desinfectants homologats dels objectes d'elevat contacte

La Osa

La Louve

iniciatives

- *Klimat butiken – Felix* (Suècia) felix.se
Supermercat amb preus segons la petjada energètica de cada producte per informar/sensibilitzar els consumidors sobre l'impacte ambiental de les seves eleccions alimentàries. Pressupost setmanal de 18,9 kg de CO₂.
- *La Fource* (França) lafourche.fr
Comerç en línia que visibilitza la petjada de carboni de cada producte. La quantitat de CO₂ generada per a la producció, processament, envasat, emmagatzematge i transport de tots els ingredients que formen el producte. Hi agreguen una nota climàtica (creada per Etiquetable), que va d'A+ a E.
- *Ekoplaza* (Holanda) ekoplaza.nl
Supermercat amb un passadís sense plàstics. Hi ofereixen uns 680 productes d'alimentació i begudes a granel o embolcallats en paper, cartró o alternatives compostables.
- *Thornton's Budgens* (Gran Bretanya) thorntonsbudgens.com
Supermercat amb passadissos sense plàstics. Hi ofereixen 1.800 productes a granel o embolcallats en paper, cartró o alternatives compostables.
- *Le drive tout nu* (França) ledrivetoutnu.com
Supermercat de servei al cotxe sense embalatges. Comanda en línia, recollida de productes en contenidors reutilitzables.

www.foodcoopbcn.cat
cooperativa@foodcoopbcn.cat
f   @foodcoopbcn